

Til:
Miljøudvalget

Fra:
Tone Brix-Hansen
Formand, Landsforeningen Naboer til Kæmpevindmøller
tone.f.brix-hansen@stilhed.eu

Stege, d. 20. januar 2016

Vedr. Ministerens svar på miljøudvalgets spørgsmål 71, 141, 143, 144, 145, 148 og 153

Jeg henviser til Miljøministerens svar på miljøudvalgets ovenstående spørgsmål og tillader mig at komme med nogle væsentlige kommentarer, som jeg håber, at udvalgets medlemmer vil tage sig tid til, at læse.

Vedr. spm. 71

Et spørgsmål om, at de gældende støjregler ikke yder naboerne tilstrækkelig beskyttelse.

Ministeren henviser til sit svar på Kurt Hjort-Gregersens henvendelse. I dette svar skriver ministeren bl.a. at for de moderne møller, så øges støjen i takt med stigende vindhastighed, indtil vindmøller opnår sin angivne effekt, og at møllerne er tæt på deres angivne effekt ved 8 m/s.

Derfor er støjen ved andre vindhastigheder ikke meget højere end ved 8 m/s, og dette gælder også for støjreducerede møller. Dette vil vi meget gerne se dokumentationen for! Vi har nemlig dokumentation for, at både Siemens og Vestas møller når deres "angivne effekt" ved 12-15/17 m/s, og ikke tæt på 8 m/s, og vi kan se for en af de mølletyper som opstilles i dag, at den støjer 4 dB mere ved 10 m/s end ved 8 m/s. Vi har også kopi af et høringsvar fra Vestas - rigtignok fra 2006, men os bekendt stadig relevant - hvor de skriver, at møllerne ikke vil kunne overholde den samme støjgrænse ved vindhastigheder højere end 8 m/s:

"Anvendelse af grænseværdier ved specifikke vindhastigheder på 6 hhv. 8 m/s er ikke sammenlignelige med møllens støjemission. Grænserne bør udlægges således at grænsen ved 6 m/s er gældende for alle vindhastigheder mindre end 6 m/s. Herefter bør grænseværdien stige lineært op til 8 m/s. Over 8 m/s kan enten fortsættes med en lineært stigende grænseværdi, eller der kan anvendes ingen grænseværdi. Ikke at have nogen grænseværdi vil være at foretrække.

Eneste ikke anvendelige option er, at grænseværdien ved 8 m/s gælder for alle vindhastigheder over 8 m/s."

Hvis vindmøllerne kunne overholde støjgrænserne ved alle vindhastigheder, var der vel ingen grund til at specificere grænsen ved kun to hastigheder. Den samme grænse for alle vindhastigheder må i øvrigt være meget nemmere at administrere, og den eneste rigtige løsning.

Idag gælder støjgrænserne kun ved 6 og 8 m/s, og vindmøllerne kan "slippes løs" ved andre vindhastigheder, hvilket vindmøllejerne indrømmer, at de gør. Konsekvensen er, at støjniveauet hos naboerne er højere end det, loven giver udtryk for. Bemærk Prof. Henrik Møllers formulering i hans hørings svar vedr. bekendtgørelsen:

"Støjkravene gælder for vindhastigheder på 6 og 8 meter per sekund i 10 meters højde. På grund af den typiske sammenhæng mellem vindhastighed og støj har det hidtil været tilstrækkeligt med grænser ved disse to vindhastigheder. Med moderne elektronisk styrede vindmøller kan denne sammenhæng imidlertid ændres, så møllerne kan overholde grænserne ved de to vindhastigheder, samtidig med, at de støjer mere end ventet ved andre vindhastigheder. Det bør sikres, at den elektroniske styring ikke udnyttes til at holde støjen lav lige netop ved de vindhastigheder, hvor der er krav. Der kan eksempelvis indføres krav ved andre vindhastigheder."

Hvis en vindmølle er forudsat at køre i støj dæmpet modus i dens tilladelse, må dette krav om støj dæmpning selvfølgelig gælde ved alle vindhastigheder, og ikke bare ved 6 og 8 m/s, som tilfældet er i dag.

Hvis en vindmølle udsender høje toner, skal der gives et tonetillæg på 5 dB, dog kun hvis tonerne høres ved 6 og 8 m/s. Dette virker meget kunstigt, og igen må loven formuleres sådan, at et tonetillæg gives ved alle vindhastigheder.

At støjgrænserne kun gælder ved 6 og 8 m/s, får nogle meget u hensigtsmæssige konsekvenser, og er ikke retvisende for møllens støj udslip og støj belastningen i naboernes huse. Den eneste rigtige løsning må være, at den samme støjgrænse gælder ved alle vindhastigheder.

Vedr. spm. 141

Et spørgsmål om klagesystemet og det hensigtsmæssige i, at klager behandles af samme instans (kommunen), som har givet tilladelsen til vindmøllen.

Ministeren skriver, at Statsforvaltningen - hvis den altså ønsker det - kan vurdere hvorvidt en kommune har overholdt reglerne i forhold til dens tilsyns pligt. Her argumenteres i cirkel: Statsforvaltning vil jo altid finde, at kommunen har overholdt dens tilsyns pligt, så længe denne

tilsynspligt kun består i at kommunen beder vindmølleeejer om at han selv foretager en kontrol. Så længe man ikke kan få udleveret logfilerne (logfilerne viser hvilken indstilling møllen kører i) for møllerne, vil en overtrædelse aldrig kunne påvises. På denne måde sættes borgernes klagemuligheder - og mulighed for nogensinde at få medhold i en klage - effektivt ud af spil.

Dette er et stort, demokratisk problem. Der er behov for, at reglerne ændres, så kontrollen foregår ved en - overfor vindmølleeejer - uanmeldt måling af støjen hos naboen (ikke bare en kildestøjsmåling/beregning), og at man kan få udleveret logfilerne, som viser vindmøllens indstilling på måletidspunktet.

Vedr. spm. 143

Et spørgsmål om hvilken dokumentation som foreligger for sammenhængen mellem vindmøllestøj og forskellige sygdomme og gener af helbredsmæssig karakter.

Besvarelsen overlades sundhedsministeren, som stadig ikke finder belæg for en sammenhæng mellem støj fra vindmøller og selvrapporterede helbredseffekter, men som samtidig tager forbehold for, at der senere kan vise sig at være helbredseffekter af vindmøllestøj. Jeg har også overladt dette til en person med sundhedsfaglig kompetence. For at forstå sundhedsministerens svar, må man læse de rapporter, som svaret referer til og bygger på. Man må også forholde sig til de rapporter, som man har valgt at udelade. Det bliver ofte et spørgsmål om hvordan man vælger at fortolke rapporterne, og hvad, man ønsker at lægge vægt på. Jeg har vedhæftet en kort opsummering af hver enkelt rapports konklusion helt bagerst i dette dokument*. Jeg kan fremsende en mere detaljeret gennemgang, hvis dette er ønskeligt.

Helt kort, vil jeg her sige, at nogle rapporter er sponsoreret af vindindustrien, og deres konklusioner går i reglen i egen favør, dvs. at de ikke finder sammenhæng mellem støj og helbredseffekter. Mere uafhængige forskere (fx Mads Klokke, Rigshospitalet), finder en øget risiko for "annoyance" og søvnforstyrrelser når støjen overstiger 35 dB. En af rapporterne ser på naboer helt op til 2 km, hvor man - forståelig nok - kun finder en mindre andel generede. Andre rapporter ser kun på støjniveauer som ligger under den danske grænse på 44 dB, typisk omkring de 35 dB. En undersøgelse udsætter forsøgspersoner for støj i 14 minutter, hvilket ikke kan sammenlignes med en langtidspåvirkning. For at finde sammenhængen mellem støj og helbred foreslår næsten samtlige rapporter flere undersøgelser.

Vedr. spm. 144

Et spørgsmål vedr. retssikkerhedsmæssige konsekvenser og muligheder for ekspropriation efter at møllerne er opstillet.

Af ministerens svar kan man læse at der *ikke* kan eksproprieres pga. gener *efter* at møllerne er opstillet.

I denne sammenhæng har jeg lyst til at fremhæve det urimelige i, at potentielle naboer skal ansøge om værditabserstatning længe inden møllerne er opstillet, og sågar længe inden der er besluttet, om de overhovedet skal opstilles. Naboer som bor længere væk end 6x møllehøjde (ca. 900 m) skal betale kr. 4000 for at ansøge om erstatning. Mange naboer forventer ikke på dette tidspunkt at de vil opleve gener eller værditab og lader være med, at ansøge. Derved frasiger de sig, med dagens regelværk, retten til senere at ansøge om værditabserstatning.

Erstatningsbeløbet bliver som sagt udmålt *inden* møllerne er opstillet, baseret på visualiseringer som typisk er fremstillet af opstillers konsulent. Argumentationen for, at værditabserstatningen skal fastsættes på et så tidligt tidspunkt, er opstillers behov for at kende beløbets størrelse. Dette argument virker meget søgt, idet erstatningsbeløbene i dag udgør en forsvindende lille andel af det samlede budget (ca. 0.5 - 1%). Der findes mange, betydelig større usikkerheder i disse budgetter, som investorerne godt kan forholde sig til!

Usikkerheden omkring gener og værditab bør i stedet komme naboerne til gode, således at naboerne først skal ansøge om erstatning *efter* at skaden er lidt, dvs. *efter* at møllerne er opstillet og i drift. På samme måde skal erstatningsbeløbet udmåles baseret på de faktisk forhold når møllerne er i drift (og ikke på visualiseringer udarbejdet af opstillers konsulent).

Et evt. erstatningsbeløb skal i øvrigt tilbydes panthaverne inden det kan udbetales. Da panthaver ofte (med rette) antager, at ejendommens værdi falder pga. vindmøllerne, tager panthaver ofte udlæg i erstatningsbeløbene.

Det er meget sjældent, at naboer udenfor en afstand af 6x møllehøjde (ca. 900 m) opnår værditabserstatning via Taksationsmyndigheden.

Retspraksis har de sidste par år gået i retning af, at vindmøllenaboerne opnår markant højere erstatninger for værditab ved domstolen, end dem Taksationsmyndigheden har udmålt. En undersøgelse lavet af Københavns Universitet i 2015 viste, at ejendommene taber mellem 7- 15% af deres værdi op til 800 m fra møllerne. Kun 5% af møllerne i undersøgelsen var store, moderne vindmøller, og det synes rimeligt at antage, at værditabene pga. de store, 150m høje, vindmøller på de samme afstande er markant større end værditabene pga. de mindre, typisk 40-80 m høje møller. Dette må loven, og taksationsmyndigheden, tage højde for.

I Landsforeningen hører vi om mange tilfælde hvor håbefulde opstillere tilbyder udvalgte naboer til kommende vindmøller større kompensation end andre naboer. Det gælder fx uddannede jurister og andre "stærke" personer, som kan skabe modstand og problemer for opstillere. Andre naboer reagerer naturligvis meget negativt på denne økonomiske forskelsbehandling. Jeg vedhæfter, som eksempel, kopi af en mail, hvor opstillere informerer sin konsulent om en sådan aftale, og om motivationen for denne. Bemærk, at aftalen ikke indgås fordi opstillere ved, at støjgrænsen ikke på ærlig vis kan overholdes ved en kontrol, hvor der lægges 2 dB til, men "for at lukke munden på ham, da han har været meget aktiv modstander".

Den eneste fornuftige løsning må være, at naboerne først ansøger om erstatning når møllerne faktisk er opstillet og har været i drift i en periode, og at erstatningsbeløbet afspejler de reelle værditab på ejendommene.

Vedr. spm. 145

Et spørgsmål om det passer, at det kun er fire virksomheder som er akkrediteret til at foretage støjmålinger af vindmøller.

Af ministerens svar fremgår, at der er fem virksomheder og en enkeltperson som er akkrediterede til dette. Ministeren vil ikke forholde sig til private virksomheders tilknytning til brancheorganisationer. Det er lidt ærgerligt, især når disse virksomheder er medlemmer af den brancheorganisation som repræsenterer deres opdragsgiver, og vi samtidig ved, at ledende embedsmænd i Miljøstyrelsen har baggrund fra samme virksomheder. Denne "indspisthed", set sammen med andre forhold (såsom de ni referatløse møder mellem industrien og Miljøstyrelsen), vidner på ingen måde om objektivitet, og giver nødvendigvis en lav troværdighed.

Mange naboer har mistet al tillid til disse målefirmaer, som tilsyneladende går industriens og vindmølleejernes ærinde ved fx kun at foretage målinger når der er løv på træerne og ved at placere målerne helt tæt på træer eller buske, hvor baggrundsstøjen (som skal trækkes fra i målingen/beregningen) er størst. I forbindelse med måleprojektet i Holbæk Kommune, nægtet målefirmaet fx at foretage målinger på 1. sal i husene, og ville kun måle i stue-etagen, hvor støjniveauet må antages at være lavere.

Vedr. spm. 148

Et spørgsmål om overtrædelse af reglerne om støj kan medføre, at en vindmølle kræves nedtaget.

Det er interessant at læse svaret. Der skal nok en helt ekstrem situation til, før dette bliver relevant.

Vedr. spm. 153

Et spørgsmål om støjpåvirkningen i Peer Risagers hus.

De målinger, som er foretaget i Peer Risagers hus med AAUs måler, anerkendes ikke. Jeg fæster mig ved, at ministeren omtaler målingerne som "egne udførte målinger" og også omtaler det som en måling af den samlede støj. Det synes jeg er en underlig fejltagtig måde at anskue disse målinger på. Jeg vedhæfter Prof. Emeritus Henrik Møllers udtalelse om målingerne hos Peer Risager. Her kan man læse, at det ikke er muligt for naboen at indstille måleren forkert. Måleren er nemlig færdig kalibreret fra universitetets side, og denne indstilling kan ikke ændres af andre. Prof. Møller henviser også til målinger som er foretaget udendørs med samme måler, tæt på møllen, og skriver, at man derved med sikkerhed kan identificere den frekvens støj som kommer fra vindmøllen.

Måleren fra AAU er ikke autoriseret. Det har været meningen, at den skulle autoriseres, men vi forstår nu, at AAU ikke har til hensigt at lade dette ske. Hvorfor ikke?

Bekendtgørelsen tillader ikke, at man måler støj ved/i boligen. Derfor kan målinger ikke anerkendes. Dette må der laves om på.

Venlig hilsen

Tone Brix-Hansen

Formand, Landsforeningen Naboer til Kæmepvindmøller

* Jf. spm. 143 – dokumentation for sammenhængen mellem vindmøllestøj og helbredseffekter. En kort gennemgang af referencerne som Sundhedsstyrelsen henviser til:

Referencer

(1) McCunney RJ, Mundt KA, Colby WD, Dobie R, Kaliski K, Blais M. Wind turbines and health A critical review of the scientific literature. JOEM 2014;56(11):e108-e130.

Dette skrift der er betalt af Canadisk vindindustri, forudsætter at støjgrænserne ikke er overskredne. Man bekræfter den resulterende annoyance. Forfatterne påpeger yderligere undersøgelser før man kan faststille en sammenhæng

(2) Schmidt JH, Klokke M. Health Effects Related to Wind Turbine Noise Exposure: A systematic Review. PLoS ONE 2014 9(12):e114183(pp 1-28).

Forfatterne anfører, at da disse statistiske korrelationer er fra tværsnitstudier og da effekten af forskellige former for bias kan være betydelig, så kan det ikke bestemmes, i hvilken grad de afspejler kausale forhold (årsagssammenhænge).

Dette skrift finder øget risiko for annoyance og søvnforstyrrelser når støjen overstiger 35 dB.

For at finde sammenhængen mellem støj og helbred foreslår forfatterne flere undersøgelser.

(3) Onakpoya IJ, O'Sullivan J, Thompson MJ, Heneghan CJ. The effect of wind turbine noise on sleep and quality of life: A systematic review and meta-analysis of observational studies. Environ Int 2015 Sep;82:1-

Her findes efter søgning på nettet, signifikant sammenhæng mellem vindmøllestøjstyrken og annoyance og søvn. Man anbefaler flere studier for at klarlægge sammenhængen mellem støjen og helbred.

(4) Feder K, Michaud DS, Keith SE, Voicescu SA, Marro L, Than J, Guay M, Denning A, Bower TJ, Lavigne

E, Whelan C, van den Berg F. An assessment of quality of life using the WHOQOL-BREF among participants living in the vicinity of wind turbines. Environ Res 2015 Oct;142:227-38.

I denne undersøgelse koncentrerer man sig om støj med gennemsnit på 35,5 dB med spænd fra 28 til 43 dB. Op til 11,2 km fra vindmøllerne. Her er formålet at teste forskellige målemetoder for livskvalitet og for støjbestemmelse. Man finder ikke at støjstyrken korrelerer med livskvaliteten når man benytter en bestemt spørgemetode.

Man anbefaler en kvalifikation af lyden, for at kunne bestemme indvirkning på livskvaliteten.

(5) Mroczek B, Banaś J, Machowska-Szewczyk M, Kurpas D. Evaluation of Quality of Life of Those Living near a Wind Farm. Int J Environ Res Public Health 2015 May 29;12(6):6066-83.

Her konkluderes at påvirkningen af naboer op til 2 km fra projektet er større i planlægningsfasen end når møllerne er kommet op. Der findes ingen sammenligning med kontrolgruppe. For at reducere påvirkning af livskvalitet og helbred kræves flere undersøgelser.

Formålet med denne undersøgelse er at fastslå om opfattelsen af livskvaliteten hos naboer i op til 2 km fra et vindmølleprojekt ændres mellem projekteringsfasen i forhold til efter opstillingen.

Man finder at opfattelsen af livskvalitet bedres efter opstillingen, hvilket næppe er overraskende når man medtager bekymrede naboer på 2 km afstand. Der foretages ingen sammenligning med mennesker, der bor langt fra vindmøller.

(6) Michaud DS, Feder K, Keith SE, Voicescu SA, Marro L, Than J, Guay M, Denning A, Murray BJ, Weiss SK, Villeneuve PJ, van den Berg F, Bower T. Effects of Wind Turbine Noise on Self-Reported and Objective Measures of Sleep. *Sleep* 2015 Oct 22. [Epub ahead of print].

I denne undersøgelse koncentrerer man sig om støj med gennemsnit på 35,5 dB med spænd fra 28 til 43 dB. Således langt fra dansk støjgrænse for åbent land. Man bemærker at der er større relation til vindmøllelydene end til støj med et gennemsnit på 35,5 dB. I undersøgelsen måles søvnlængden ikke søvnkvaliteten. Forfatterne foreslår yderligere undersøgelser for at sikre sammenhængen mellem vindmøllestøj og helbred.

Formålet med undersøgelsen var at finde vindmøllestøjens indvirkning på søvnen. Men man undersøger ved støj under den danske støjgrænse og undersøger ikke søvnkvaliteten.

(7) Crichton F, Petrie KJ. Health complaints and wind turbines: The efficacy of explaining the nocebo response to reduce symptom reporting. *Environ Res* 2015 Jul;140:449-55.

Her har man fundet 66 frivillige der for 20 dollars lader sig teste. Alle så en DVD der fortalte om de forventelige negative effekter. Dernæst blev de i 14 min udsat for vindmøllestøj, der ligger under danske støjgrænser. Lavfrekvent støjniveau er ikke nævnt. Halvdelen så DVD der fortalte det var farligt. Den anden halvdel så DVD med forklaring om at det ikke var farligt. Derefter igen en DVD med støjen i 14 minutter. Halvdelen følte ubehag. Halvdelen følte intet ubehag.

Konklusionen blev, at når man advarer folk føler de ubehag. Når man forklarer, at støjen er uden betydning føler de ikke ubehag.

Når man taler om støjpåvirkning over flere år må 14 minutter siges at være rimelig kort påvirkningstid. Annoyance er en fysisk fornemmelse efter lang tids eksponering.

Canadiske Akademis rapport med følgende konklusion er ikke medtaget:

The Panel stresses that, given the nature of the sound produced by wind turbines and the limited quality of available evidence (small sample sizes, small number of studies available, lack of comprehensive exposure measurement), the health impacts of wind turbine noise cannot be comprehensively assessed at this time. Furthermore, in noting the challenges of undertaking research on health impacts caused by multiple factors (large cohort studies, longitudinal studies, double-blind experiments), the Panel emphasizes that providing high-quality evidence would require a major research effort.